Wiesława Piekarska

"Henryk Sienkiewicz - w 140 rocznicę urodzin: biografia - twórczość - recepcja

Biuletyn Polonistyczny 29/3-4 (101-102), 135-146

1986

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MUZEUM HISTORII POLSKI

"Henryk Sienkiewicz - w 140 rocznicę urodzin.
Biografia - twórczość - recepcja"

W dniach 5-10 maja 1986 r. odbyła się wielka międzynarodowa sesja naukowa poświęcona Sienkiewiczowi, zorganizowana przez Wydział Humanistyczny UMCS (a przede wszystkim prof. dra Lecha Ludorowskiego), mająca charakter peregrynacji lubelsko-podlasko-chełmskimi i kieleckimi szlakami pisarza (Lublin - Wola Okrzejska - Siedlce - Chełm - Kielce - Bocheniec). Współgospodarzami sesji byli: w Lublinie - Zakład Teorii Literatury UMCS i Lubelskie Towarzystwo Naukowe, w Kielcach - Wyższa Szkoła Pedagogiczna, Wojewódzka Biblioteka Publiczna oraz Wydział Kultury i Sztuki Urzędu Miejskiego, w Siedlcach - Muzeum Okręgowe i Muzeum Henryka Sienkiewicza w Woli Okrzejskiej; w Chełmie - Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Zarząd Wojewódzki TWP. Koordynatorem kieleckich dni konferencji był doc. dr hab. J. Pacławski, prorektor WSP. Na sesji wygłoszono 40 referatów (na 45 planowanych) - w tym 9 zagranicznych (na 13 projektowanych). W ożywionej, często polemicznej, dyskusji uczestniczyło 100 osób.

Sesji towarzyszyły imprezy artystyczne: monodram pt. "Mój dziad, Henryk" (tekst Barbary Wachowicz), wykonany na otwarcie konferencji w Lublinie przez Marię Sienkiewicz (wnuczkę pisarza, aktorkę); inscenizacja "Janka Muzykanta", przedstawiona przez młodzież Szkoły Podstawowej w Woli Okrzejskiej (w oprac. mgr Anny Cybulskiej) i gawęda sienkiewiczowska "Dla pokrzepienia serc" Barbary Wachowicz, wygłoszona w Siedlcach przez autorkę. W Chełmie natomiast gospodarze zorganizowali 30 spotkań autorskich. Odbyły się one w wielu miejscowościach województwa, a uczestniczyło w nich kilka tysięcy słuchaczy.

Naukowy program sesji, zgrupowany w trzech głównych kręgach tematycznych, objął zasięgiem referatów i dyskusji obszar całej twórczości autora "Trylogii".

I tak, w kręgu problematyki biograficznej (korespondującej często z zagadnieniami recepcji) mieściło się kilka wystąpień, m.in. M. B o k s z c z a n i n (IBL) "Listy Sienkiewicza do Jadwigi Janczewskiej jako źródło informacji o życiu i twórczości pisarza", M. T o m i k o w s k i e j (UMCS) "Henryk Sienkiewicz w świetle biografistyki literackiej", omówienie przebiegu uroczystości ku czci Sienkiewicza w 1924 r. (w związku z warszawskim pogrzebem twórcy) A. B o r o w i c z a (Poznań), częściowo też prelekcja W. S o ł t y s (UMCS) o "Listach z podróży do Ameryki", a zwłaszcza wykład W. Ś l a d k o w s k i e g o (UMCS) "Opcje polityczne H. Sienkiewicza w latach 1914-1915".

W wystąpieniu M. Bokszczanin o korespondencji pisarza ze szwagierką, trwającej 37 lat (1879-1916) i obejmującej 550 zachowanych listów (najwartościowszy zbiór w całej epistolografii Sienkiewicza), referentka skoncentrowała się na zagadnieniach życia osobistego, rodzinnego oraz działalności społecznej, obywatelskiej i patriotycznej. W części drugiej referatu omówiła problemy poetyki autorskiej, sformułowanej w licznych wypowiedziach Sienkiewicza o własnej twórczości, podkreślając, iż listy do Janczewskiej, prezentując wysoki poziom artystyczny, są prawdziwym dziełem sztuki pisarskiej.

M. Tomikowska zaprezentowała "żywot i sprawy" pisarza w opublikowanych po 1945 r. utworach E. Szermentowskiego, S. Majchrowskiego, M. Korniłłowiczówny, K. Kolińskiej-Sochaczewskiej i B. Wachowicz, próbując ustalić zakres prawdy i fikcji analizowanej biografistyki.

W. Śladkowski przedstawił rozważania o ewolucji poglądów politycznych pisarza po 1900 r., a zwłaszcza w okresie ostatnich dwóch lat jego życia, wskazując na charakterystyczną przemianę postawy twórcy, który kierując się niezłomnym patriotyzmem i realizmem politycznym, nie dał wyzyskać swego autorytetu żadnej ze ścierających się orientacji i zachowywał pozycję neutralną (tak niezbędną dla prowadzonej przezeń działalności humanitarnej na rzecz dotkniętego wojną narodu). Z czasem jednak, czyniąc ofiarę ze swych uprzedzeń do Niemiec, Sienkiewicz - jak stwierdził referent - zbliżył się do ugrupowań łączących możliwość odzyskania niepodległości w oparciu o politykę państw centralnych.

Serię wystąpień poświęconych "Trylogii" zainicjował referat L. L u d o r o w s k i e g o (pt. "»Trylogia« Sienkiewicza w kręgu heroicznego eposu środkowo-azjatyckiego. Archetypowe wzorce i podobieństwa"). Badacz (odwołując się do koncepcji Eliadego i Bachtina) przeprowadził oryginalną paralelę zestawiając epopeiczną archetypikę "Trylogii" i ludowego heroicznego eposu środkowoazjatyckiego (uzbeckiego, tadżyckiego, kałmuckiego) na tle epiki europejskiej. Wykluczając istnienie bezpośrednich relacji między utworami należącymi do tak odległych od siebie kręgów kulturowych, referent ustalił listę analogii i zbieżności w zakresie występowania wspólnych motywów i ich kompleksów. Owe "loci communes" obejmują zarówno świat bohaterów w ich znamiennych epickich funkcjach i kreacji, sferę batalistyki, charakterystyczne elementy struktury fabularnej, cudowność, fantastykę, baśniowość, gramatykę epickiego stylu, estetykę heroicznego patosu i uniwersalną etykę eposu. Są to zbieżności wspólne dla różnych narodów (bez względu na warunki geograficzno-kulturowe) i zostały utrwalone, literacko

zintegrowane przez epos, a więc przechowane w "pamięci gatunku". Porównanie "Trylogii" z eposem środkowoazjatyckim wskazuje na jej podwójny charakter; będąc dziełem arcynarodowym ("carmen patrium") dzięki licznym cechom klasycznego eposu światowego - jest sienkiewiczowski cykl historyczny dziełem o wartościach uniwersalnych.

J. W o l a k (Gorzów Wlkp.) rozważała problematykę "Sacrum w »Ogniem i mieczem« H. Sienkiewicza" na podstawie kategorii sprecyzowanych przez M. Eliadego. Referentka ukazała rozległy zakres obecności motywów "sakralizujących" w strukturze świata przedstawionego, kreacji bohaterów, idei i estetyki powieści. Rolę szczególną spełniają tu odwołania do Biblii i Apokalipsy, służące jako wzorce stylizacyjne licznych ujęć batalistycznych, zwłaszcza Epilogu. Natomiast J. K o n i e c z n y (WSP Bydgoszcz) w referacie "Dwugłos literacki H. Sienkiewicza i J.B. Rychlińskiego o Krzysztofie Arciszewskim", przedstawił mniej znany przykład inspiracyjnej roli powieści Sienkiewicza. Epizodyczna postać gen. Arciszewskiego w "Ogniem i mieczem" stała się dla współczesnego pisarza, J.B. Rychlińskiego, pretekstem stworzenia pełnego portretu tego znakomitego i sławnego bohatera w tryptyku powieściowym: "Przygody Krzysztofa Arciszewskiego" (1935), "Słowo o Krzysztofie Arciszewskim" (1947) oraz "Admirał, czart i Cyganka" (1973), w którym autor podjął próbę sformułowania wzoru "morskiej powieści historycznej".

Części ostatniej "Trylogii" dotyczyło interesujące porównanie dwóch czeskich tłumaczeń "Pana Wołodyjowskiego" przeprowadzone przez M. S o b o t k o v ą (Uniw. w Ołomuńcu) pierwszego z 1901 r. - J.J. Langera, opublikowanego w wydawnictwie E. Beauforta w Pradze, i najnowszego, dokonanego w 1983 r. przez Vlas-

tę Dvořačkovą ("Recepcja twórczości H. Sienkiewicza w literaturze czeskiej ostatnich lat"). Zdaniem referentki ostatni przekład przekazuje wiernie tekst oryginału, oddziałuje swoją nowoczesnością i ponadczasowym spojrzeniem na sprawy ludzkie, dając jednocześnie iluzję dawności przedstawianej epoki (dostosowaną zwłaszcza do mentalności czeskiego odbiorcy).

Dwa referaty językoznawcze i wystąpienie historyka uzupełniały rozważania o "Trylogii". S. W a r c h o ł (UMCS) zanalizował na wybranych (z ok. 1500 toponimów użytych w powieści) przykładach problematykę "Nazw geograficznych w »Ogniem i mieczem«", F. C z y ż e w s k i i M. B u c z y ń s k i (UMCS) przedstawili główne funkcje tzw. "frazeologizmów porównawczych" z członami: jak, jako, w tym dziele. A. W i t u s i k (UMCS) zaprezentował w ciekawym, krytycznym ujęciu "Postać Jeremiego Wiśniowieckiego w historii i legendzie literackiej", nawiązując w swym wystąpieniu do monografii J. Widackiego o kniaziu Jaremie.

W kolejnych referatach poddano interpretacji różnorodne problemy twórczości Sienkiewicza od debiutu po jedną z ostatnich jego powieści "W pustyni i w puszczy". D. P r o k o f i e w a (AN ZSRR) przedstawiła uwagi o stylistyce przekładów rosyjskich "Janka Muzykanta", uznanego przez krytykę rosyjską za najlepszy utwór Sienkiewicza i drukowanego, tylko za życia pisarza, w Rosji aż 40 razy. Referentka podkreśliła rolę opowiadań Sienkiewicza zarówno w doskonaleniu kultury tłumaczeniowej, jak i rozwoju rosyjskiej kultury literackiej.

Przeprowadzona przez J. S z c z e ś n i a k (UMCS) interpretacja "»Na marne« jako powieści debiutanckiej H. Sienkiewicza", uwzględniająca zarówno konteksty literackie, jak i analizę konstrukcji utworu, doprowadziła autorkę do wniosków "rewalory-

zujących" i polemicznych wobec dotychczasowych ustaleń. T. J o d e ł k a-B u r z e c k i (PIW) w wystąpieniu pt. "Nie tylko »Szkice węglem«" skupił uwagę na nowatorskich czynnikach tematyczno-fabularnych trzech utworów: "Szkice węglem", "Latarnik", "Bartek Zwycięzca". Zarówno przedstawieni tam bohaterowie, jak nakreślona "czarna przyszłość" chłopa polskiego w zaborze pruskim - były prawdziwymi odkryciami tematycznymi w ówczesnej literaturze polskiej.

W referacie o "Zjawiskach reportażowych we wczesnej twórczości Sienkiewicza" J. P a c ł a w s k i (WSP Kielce) przeprowadził analityczną próbę rozpoznania elementów reportażu głównie w utworach amerykańskich i "Listach z Ameryki", uznając za takie przede wszystkim osobiste, "uwiarygodniające" doświadczenie poznawcze reportera i znamienne właściwości stylu (wyrażenia kontaktywne, nawiązania, zwroty do odbiorcy, ujęcia felietonowe i dyskurs publicystyczny). Żaden z tych utworów nie jest jednak "czystym" reportażem.

Wystąpienie E S z o n e r t (Inst.Wyd.PAX) skoncentrowało się wokół interpretacji dwóch późniejszych nowel Sienkiewicza: "Tej trzeciej" i "Na jasnym brzegu", komponujących swoisty cykl "Z życia artystów". Pierwsza, ukazując farsowy obraz bohemy i filistrów - wprowadza jednocześnie poważny nurt rozważań o roli artysty i sztuki w społeczeństwie, o rozumieniu piękna, prawdy i dobra. Natomiast melodramatyczna stylizacja drugiej noweli, nacechowana akcentami ironii i humoru, posłużyła pisarzowi do wyeksponowania rozważań o istocie wartości tradycji narodowej, moralności i sztuki, a więc problematyki obecnej i powracającej wciąż w twórczości Sienkiewicza. Do zagadnień tych nawiązywał też referat M. J a n k o w i a k a (WSP Bydgoszcz) nt. "Ironicznego melodramatyzmu w powieściach »Bez

dogmatu« i »Quo vadis«". Zdaniem autora, w obu dziełach krzyżuję się nurty melodramatyczne i ironiczne, z których pierwszy zapewnia wysoki stopień ekspresji warunkującej poczytność, drugi zaś służy wielkiemu dyskursowi filozoficznemu, światopoglądowemu, refleksji nad człowiekiem, losem i porządkiem świata. I w tym względzie niedoceniana sztuka ironii sytuuje twórcę "Trylogii" w kręgu znakomitych mistrzów tej estetyki.

Zagadnienia przekładu intersemiotycznego utworów Sienkiewiczowskich ("Filmowa adaptacja »Rodziny Połanieckich«") podjęły M. M a r c j a n i M. K a c a (UŁ). Autorki poddały szczegółowej analizie zabiegi tzw. "wtórnej adaptacji" serialu telewizyjnego pt. "Rodzina Połanieckich" przerobionego na film pt. "Marynia", oceniając ten film jako "kicz-retro", wulgaryzujący wartości ideowe i artystyczne pierwowzoru.

Rozważania J. R u s z a ł y (WSP Słupsk)("»W pustyni i w puszczy« - polska robinsonada") koncentrowały się wokół kwestii nawiązań polskiego utworu do powieści D. Defoe. Referentka wyodrębniła dwa typy relacji: konstrukcyjno-fabularne oraz strukturalno-gatunkowe; zabiegi adaptacyjne świadczą o twórczym wyzyskaniu stereotypów i konwencji.

Wyodrębnioną w programie sesji grupę stanowiły referaty o "Quo vadis". Zaniedbywanemu w dotychczasowych badaniach dziełu poświęcono trzy referaty "literackie" (w tym jeden komparatystyczny), językoznawczy, "recepcyjny" (komunikat A. S a c e w i c z-K u d u k - UMCS , "Uwagi o recepcji »Quo vadis« w Polsce. Między pierwszym a drugim wydaniem powieści") oraz dwa historyczne.

Główna teza wystąpienia T. B u j n i c k i e g o (UJ) ujmowała to dzieło jako "Sienkiewiczowską powieść w obrazach", stanowiących (pod wpływem kontaktów pisarza z Witkiewiczem czy

Siemiradzkim i z inspiracjami malarstwa i sztuk plastycznych) główne centra strukturalne, doskonale powiązanych narracyjnie w całość utrzymaną (zgodnie z sugestią twórcy) w wysokim (choć nie pozbawionym akcentów melodramatycznych) stylu "chrześcijańskiej epopei". Natomiast H. B u r s z t y ń s k a (UŚl.) omawiając "Status Nerona w »Quo vadis«" wskazała na tendencyjny sposób charakterystyki postaci cezara (dewiacje i patologie jego osobowości jako pseudoartysty) i rozpoznała w takim zabiegu polemiczny stosunek Sienkiewicza wobec przejaskrawień współczesnej mu sztuki modernistycznej.

Interesujący aspekt porównawczy wprowadził L. K a l m a n N a g y (Uniw. w Debreczynie) w referacie "Polska, niemiecka i węgierska powieść o Neronie. »Quo vadis«, »Fałszywy Neron«, »Nero - krwawy poeta«", zestawiając z polskim dziełem dwie powieści: węgierską - D. Kosztolanyego (1885-1936) pt. "Nero, krwawy poeta" (1922) i niemiecką - L. Feuchtwangera: "Fałszywy Nero" (1936); łączy je wspólna fascynacja starożytnością, świetność faktografii i ujęcie epoki w kategoriach okresu przełomowego w dziejach ludzkości. Referent wskazał na niedostrzegane dotąd (czy celowo przemilczane) inspiracje Sienkiewiczowskiego dzieła w wybitnym utworze węgierskim. Wyraźny pogłos "Quo vadis" słychać także w powieści Feuchtwangera (stanowiącej aluzję polityczną do Niemiec hitlerowskich) o losach fałszywego cezara, sobowtóra i uzurpatora Nerona-Terencjusza. Rozstrzygający, zdaniem referenta, wpływ dzieła Sienkiewicza na genezę obu powieści nie umniejsza ich wartości. W uwagach o języku "Quo vadis" B. W a l c z a k (UAM) ukazał cztery główne zabiegi językowo-stylistycznego przedstawienia świata w rzymskiej powieści Sienkiewicza, tj. używanie obfitej onomastyki antycznej, bogactwo latynizmów, mistrzowska archaizacja dająca ilu-

zję starożytnej przeszłości i unikanie oczywistych anachronizmów (obniżających i zakłócających ekspresję odbioru).

"Quo vadis" dotyczyły też obie prace historyków z UMCS: T. Ł o p u s z k i ("Rządy Nerona w ujęciu Sienkiewicza oraz w świetle współczesnych badań naukowych") i D. S ł a p k a ("Igrzyska gladiatorskie w Rzymie i ich obraz w »Quo vadis«"). Pierwszy badacz podkreślił obiektywizującą tendencję pisarza w przedstawieniu postaci cezara i stwierdził, iż wizerunek powieściowy jest całkowicie zgodny z ówczesną wiedzą historyczną. Współcześni historycy potwierdzają antyczną (przyjętą przez Sienkiewicza) charakterystykę osobowości cezara, pozytywniej natomiast oceniają jego rządy jako pomyślne zwłaszcza dla mieszkańców prowincji i plebsu oraz zasługi w propagowaniu sztuki i kultury, rozwijaniu budownictwa i prowadzeniu pokojowej polityki. Drugi referent podkreślił ogromną wiedzę historyczną Sienkiewicza i stwierdził, że obraz igrzysk gladiatorskich w powieści w pełni zgodny jest z dokumentami epoki, a najnowsze badania nie wniosły tu istotnych korektur.

I wreszcie recepcja - trzeci krąg tematyczny sesji - omawiana w kilkunastu referatach. Należały tu wystąpienia prezentujące problematykę odbioru poszczególnych dzieł w innych krajach z wyakcentowaniem sztuki translacji czy dotyczące ujęć bardziej całościowych oraz rozważania o różnych formach recepcji pisarstwa Sienkiewicza w Polsce.

Trzy prace (łącznie z referatem M. Sobotkovej) poświęcono obecności autora "Trylogii" w czeskiej kulturze literackiej. R. K r a s n i c k y (Uniw. w Pradze) zrelacjonował stosunek czeskiej krytyki literackiej do twórczości Sienkiewicza, J. O r ł o w s k i (UMCS) zaprezentował losy twórczości polskiego pisarza w powojennych wydaniach czeskich (1945-1980).

Traktowany początkowo "wybiórczo", na rynku czeskim Sienkiewicz znany jest z licznych edycji jako autor "Krzyżaków" (6 wydań), "W pustyni i w puszczy (5), "Potopu" (3) i "Quo vadis", mającej najwyższe nakłady (3 wydania). Mniejszą popularność zyskały jego nowele, nie zostały wznowione powieści obyczajowe.

R. C z a w d a r o w (Uniw. w Szumen) rozważał funkcjonowanie bułgarskich przekładów Sienkiewicza głównie w aspekcie socjologicznym, podkreślając, iż warunkowały je takie czynniki, jak naturalne zainteresowanie Bułgarów literaturą i kulturą polską, światowy rozgłos pisarza uhonorowanego nagrodą Nobla, dobra orientacja i wysoka kompetencja tłumaczy bułgarskich, a wreszcie uniwersalny charakter twórczości autora "Krzyżaków".

Nadesłany wcześniej referat amerykańskiego polonisty, slawisty i sienkiewiczologa (niestety przedwcześnie zmarłego) W.M. Ż e b r o w s k i e g o ("Recepcja »Bez dogmatu« H. Sienkiewicza w krajach anglosaskich") przedstawił dzieje kolejnych tłumaczeń i wydań "Bez dogmatu" oraz recepcję tej powieści w Wielkiej Brytanii. Sądy krytyki angielskiej były na ogół pochlebne. Na tej podstawie badacz kreśli geografię pozytywnej recepcji powieści, obejmującej Niemcy, Anglię, Skandynawię, Amerykę, Włochy.

Problematyki mało dotąd poznanej dotyczyły wystąpienia M. Ł o j k a (WSP Bydgoszcz) pt. "Sienkiewicz w edukacji uczniów gimnazjalnych w latach 1887-1918" oraz H. K o s ę t k i (WSP Kraków) "O recepcji dramatów Sienkiewicza w Polsce". Pierwszy referat obrazował karierę Sienkiewicza jako autora lektur szkolnych ("Ogniem i mieczem" pojawiło się w bibliotekach gimnazjów galicyjskich już w 1884 r.). Od roku szkolnego 1891/92 jego utwory, wprowadzone do kanonu lektur, stają się przedmiotem tzw. "rozbiorów", wypracowań domowych i klasowych,

z czasem coraz ciekawiej traktowanych. Prelekcja druga przedstawiła wybrane zagadnienia z dziejów recepcji dramatów Sienkiewicza: "Na jedną kartę" (1876), "Czyja wina" (1879), "Zagłoba swatem" (1900), "Muszę wypocząć" (1897), "Autorki" (1912). Referentka skupiła uwagę przede wszystkim na najwybitniejszym i najbardziej kontrowersyjnym utworze "Na jedną kartę", omawiając jego realizacje sceniczne, grę aktorów, sądy krytyków od lwowskiej prapremiery (1871) po lata międzywojenne.

Zagadnienia recepcji indywidualnej, "czytania" Sienkiewicza przez innych wielkich twórców (Żeromski, Parnicki), stały się przedmiotem zamykających sesję referatów: Z. A d a m c z y k a (WSP Kielce) o stosunku Żeromskiego do Sienkiewicza oraz A. S t o f f a (UMK) - "Sienkiewicz czytany przez Parnickiego". Autor pierwszego wystąpienia przedstawił na podstawie opinii prywatnych ("Dzienniki") i oficjalnych (przemówienie żałobne z 1916 r.) kształtowanie się stosunku Żeromskiego do twórczości wielkiego poprzednika od fascynacji i zachwytu nowelami, "Listami z Ameryki", "Potopem", słabnącego z czasem, aż do pojawienia się uwag krytycznych i negatywnych o "Bez dogmatu" (w zestawieniu z "Chamem") czy o tzw. "słabościach" psychologicznych postaci u Sienkiewicza. Po latach Żeromski oceniał Sienkiewicza z pozycji nie rywala, lecz raczej wielbiciela i ucznia. Drugi referat ukazał całą złożoność stosunku Parnickiego do tradycji Sienkiewiczowskiej (na podstawie wnikliwej analizy wypowiedzi krytycznoliterackich i twórczości autora "Nowej baśni"). W ujęciu prelegenta utwory Sienkiewicza są najważniejszym składnikiem rodowodu twórczości Parnickiego. Autor "Quo vadis" jest tym wiecznym "udręczeniem", kompleksem nieosiągalnego ideału pisarza-przewodnika i nauczyciela we współczesnym społeczeństwie. Parnicki chce dorównać mu, a nie

zdetronizować, jest pełen podziwu dla zagadkowości Sienkiewiczowskiej prostoty, a jednocześnie toczy polemiki z sądem o autorze "Trylogii" jako pisarzu łatwym. Sądom tym przeciwstawia Parnicki swoje przewrotne odczytania, bulwersujące interpretacje, wskazujące złożoność, wielozraczność i skomplikowanie dzieł Sienkiewicza. Z tej postawy wyrasta przecież przedziwna, fantastyczna powieść o "pralosach" Zagłoby pt. "I u możnych dziwny" (zanim pojawi się on w "Ogniem i mieczem"), będąca pokornym ukłonem wobec Sienkiewicza i Dumasa. Poczytność Parnickiego (wg referenta) jest więc świadectwem stałej żywotności Sienkiewiczowskiego dziedzictwa w odbiorze czytelniczym, trwałym składnikiem świadomości literackiej i narodowej.

Zrelacjonowanym w największym skrócie referatom towarzyszyła merytoryczna, ożywiona, wielogodzinna dyskusja.

Wiesława Piekarska

"W stulecie Trylogii Henryka Sienkiewicza"

Twórczość literacka i działalność społeczno-polityczna Henryka Sienkiewicza była przedmiotem ogólnopolskiej konferencji naukowej, zorganizowanej przez Wyższą Szkołę Pedagogiczną w Częstochowie, Kuratorium Oświaty i Wychowania oraz Oddział Doskonalenia Nauczycieli w Częstochowie w dniach 19-20 maja 1986 r.

Ze względu na rocznicowy charakter konferencji z jej otwarciem połączono uroczystość odsłonięcia tablicy pamiątkowej ku czci autora "Trylogii". Aktu odsłonięcia tablicy doko-